

Amiért büntettek a felügyelők

A Ligno Novum kiállításon bizonyára ismét többen vásárolnak gépet, vagy cserélik a meglevőket újabbra. Lesznek, akik használt gépet vesznek, nekik a munkabiztonsági követelmények teljesülésére még nagyobb gondot kell fordítaniuk. A gépvásárlás előtt nem árt, ha a vevő tisztában van azzal, hogy a munkabiztonsági felügyelők egy esetleges ellenőrzés során mit fognak ellenőrizni. Ezen kívül az üzemeltetés során szintén be kell tartani az erre vonatkozó előírásokat (üzembe helyezés, kockázatértékelés stb.). Nem csak a gépet vásárlóknak, hanem mindenkinek tudnia kell, mi az, amire a felügyelők különösen figyelnek.

Az OMMF a korábbi években elvégzett egy „Faipari gépek és berendezések biztonsága” című célvizsgálatot, ekkor egységes szempontrendszer alapján vizsgálta a faipari gépek és berendezések biztonságtechnikai helyzetét. Az alábbiakban összefoglaltam és kiegészítettem a célvizsgálat megállapításait.

Dokumentációk

A biztonságos munkavégzés alapvető feltétele a végzett műveletek speciális előírásait tartalmazó, a géphez tartozó üzemeltetési dokumentáció megléte és előírásainak ismerete. A külföldi gyártású munkaeszközök dokumentációjának többségét nem fordították le magyar nyelvre. Üzemeltetési dokumentációt átlagosan csak az ellenőrzött gépek 16%-ánál találtak. A veszélyes munkaeszközök üzembe helyezésének feltétele továbbá az adott munkaeszköz vizsgálatán alapuló megfelelőségi tanúsítvány (megfelelőségi nyilatkozat nem elég!).

Üzembe helyezés

A faipari gépek egy része az előírások szerint veszélyes munkaeszköznek minősül, melynek munkavédelmi üzembe helyezése az üzemeltető munkáltató feladata. Az üzembe helyezési eljárás magában foglalja a munkaeszköz munkabiztonsági vizsgálatát (mely szaktevékenységnek minősül), mely feltárja a hatályos munkavédelmi előírások érvényesülését. Az üzembe helyezés az erre kötelezett munkaeszközöknek csak 25%-ánál történt meg.

Kockázatértékelés

A kockázatértékelés során a munkáltató feladata a balesetet vagy megbetegedést okozó hatások felismerése és a megelőző

intézkedések megtétele. Az ellenőrzött munkáltatók 49%-a nem tett eleget ennek a törvényi kötelezettségének, melynek kikényszerítése a jövőben is fontos feladat. Az elkészült kockázatértékelések nagy része hiányos volt, nem tartalmazta a tényleges veszélyeket, kockázatokat. Veszélyes munkaeszköz üzembe helyezése után a kockázatértékelés erre vonatkozó részét felül kell vizsgálni.

Időszakos biztonsági felülvizsgálat

Az üzemeltetés során a munkaeszköznek olyan állapotban kell lennie, hogy a munkavállalók egészségét és testi épségét ne veszélyeztesse. A veszélyes munkaeszközök ezért (ha a felülvizsgálatra nincs egyéb előírás) 5 évenként időszakos biztonsági felülvizsgálat alá kell vonni. A felülvizsgálat célja, hogy az elhasználandóból adódó veszélyeket feltárja és megszüntesse. A felülvizsgálatot az üzemeltető munkáltatók több mint 24%-a nem végeztette el. Az ellenőrzés tapasztalatai szerint a munkáltatók jelentős része nem ismeri a kötelezettségét, a felülvizsgálatot végző szakértők pedig a vizsgálat során figyelmen kívül hagyták az üzemeltetési dokumentációk hiányát. A felülvizsgálatot végző személynek szakirányú (alap)képzéssel és munkavédelmi szakképzettséggel kell rendelkeznie.

Egyéni védőeszköz-juttatás

A biztonságos munkavégzéshez szükséges egyéni védőeszközök pontos meghatározása a munkáltató fontos feladata. Ezt a munkáltatók 31%-a nem teljesítette. A vállalkozók nagy része nem ismerte az előírást. A hiányosságot különösen a Bt-nél és a kisvállalkozásoknál észlelték a felügyelők.

Ha a munkáltató biztosítja a szükséges egyéni védőeszközöt, annak használatát meg is kell követelnie. Ahol a munkáltató meghatározta a szükséges egyéni védőeszközöt, ott országos átlagban 99%-ban biztosította is. A munkavállalók 98%-a használta is a számára kiadott egyéni védőeszközöket, kivéve az orrmerevítő védőlábbelit. Gyakran előfordult, hogy míg a gépeken dolgozók megfelelő hallásvédő eszközöket használtak, az ugyanabban a munkakörnyezetben tartózkodó vezetők ezt mellőzték.

A gépek biztonságának általános követelményei

Erre vonatkozóan a felügyelők az alábbi hiányosságokat állapították meg:

A munkaeszközök több mint 20%-án nem volt feltüntetve a forgásirány. Ez a mulasztás többnyire a gép felújítása, festése, javítása során történt, de előfordult, hogy gyárilag hiányzott a jelölés.

A munkadarab biztonságos vezetése, eltolása a vágószerszámhoz, hogy elkerülhető legyen a visszacsapódás, kivágódás. Ennek hiányát az ellenőrzött munkaeszközök 2%-ánál észlelték a felügyelők.

A mozgó részeket, munkadarabokat, amelyek sérülést okozhatnak, megfelelő védőberendezéssel kell ellátni. A vizsgált munkaeszközök 13%-a nem felelt meg az előírásnak. Rögzítetlen, hiányos, nem kelendő védelmet nyújtó burkolatokat észleltek, a karbantartás során néha leszerelt védőburkolatokkal üzemeltették a gépeket.

A véletlen indítást akadályozza meg a kikapcsolt állapotban zárható villamos főkapcsoló, indítókapcsoló. Az indításgátlást munkaeszközönként kell megoldani. Az ellenőrzött munkaeszközök 30%-a nem felelt meg ennek a követelménynek.

Részletes megállapítások

Aasztalos szalagfűrészgépek

A munkateret kivéve védőberendezéssel kell ellátni minden mozgó részt, amely a munkavállaló sérülését okozhatja. Az ellenőrzött munkaeszközök 15%-a nem felelt meg ennek a követelménynek.

A szalagvezető tárcsák védőburkolata elsősorban a szalagkivágódás ellen védi a munkavállalókat. Ez a veszély több munkáltatonál jelentkezett. A szalagcserék miatt levett burkolatokat gyakran nem kellő körültekintéssel szerelik vissza.

A szalag munkát végző ágán a burkolatot sokszor állandó szintre állítják be, nem követik vele a mindenkori vágásmagasságot, és ez kézsérüléshez vezethet.

A szalagfűrészek szalagvezető tárcsáinak burkolatát a gép működéséhez reteszelni kell. (Nyitott burkolattal ne lehessen elindítani.) A vizsgált munkaeszközök 37%-ánál ez nem történt meg. A fafeldolgozás során keletkező por káros az egészségre, a keményfapor rákkeltő hatású, ezért fontos, hogy a szalagfűrészhez megfelelő elszívást biztosítsanak. A vizsgált szalagfűrészek 14%-ánál

ez nem történt meg. Az elszívócsonk szinte minden esetben hiányzott a házilagos készítésű gépekről, továbbá a szabadban üzemelő gépekről, ahol csak a széljárásban lehetett bízni. Gyakran előfordult, hogy bár a műszaki lehetőség fennállt, a gépet nem kötötték be az elszívóhálózatba.

A terjedelmes munkadarabokkal üzemelő, veszélyes rönkvágó szalagfűrészek többsége elavult, átalakított vagy házilagos készítésű. A biztonságosan kialakított kezelőállásról történő működtetés csökkenti a balesetveszélyt, azonban az ellenőrzött gépek mintegy 5%-ánál nem volt kialakítva előírásos kezelőállás.

Faipari körfűrészgépek

Daraboló körfűrész: a felhasznált anyag biztonságos megmunkálását segíti elő a körfűrészgép hátsó élére felszerelt ütközőléc, mely a munkadarab vágás közbeni elmozdulását akadályozza meg. A gyorsabb munka érdekében, a feldolgozott anyagok különbözősége miatt, vagy csak egyszerűen hanyagságból az ütközőlécet gyakran leszerelik, ami veszélyforrást jelent. Az ellenőrzött gépek 2,4%-ánál észleltük ezt a hiányosságot. A kézi előtolású keresztvágó körfűrész akkor működik biztonságosan, ha a munkadarab leszába után visszaáll az alaphelyzetébe. Gyakran észleltük a vízszahúzó szerkezet hiányát, működésképtelenségét, illetőleg találoztunk házilag készített, nem megfelelően kialakított vízszahúzó „ellensúlyokkal”. Az ellenőrzött munkaeszközök 12%-a nem elégítette ki a vonatkozó előírást.

Asztalos körfűrész: a fűrészlap burkolatát úgy kell kialakítani, hogy elszíváshoz legyen csatlakoztatható, ellenkező esetben a por, forgács akadályozhatja a biztonságos munkavégzést, illetőleg károsíthatja a dolgozók egészségét. A házilagos, illetve kisipari kivitelezésű gépeknél a burkolatok többsége nem volt elszíváshoz csatlakoztatható. Esetenként a védőburkolat hiányzott, vagy a munkaasztal alatt, a géptesten belül alakították ki az elszívócsonkot, ami a munkavégzés biztonságát veszélyeztetette. A hiányosságot az ellenőrzött gépek 12%-ánál észlelték. A körfűrészgép egyik leglényegesebb védőberendezése a fűrészlap asztal feletti részének önzáródó

védőburkolata, mely a munka során védi a veszélyes teret. A kényelmesebb munkavégzés érdekében a burkolatot gyakran eltávolították vagy a rögzítőcsavarjait meghúzták. Ezzel a burkolat önbeálló védőfunkcióját elveszti, csak látszatvédelmet nyújt. A körfűrészgépek közel 21%-ánál észlelték ezt a hiányosságot. Ilyenkor az ellenőrzést végző felügyelő azonnal intézkedik, hogy megszüntesse a súlyos baleseti kockázatot.

Gyalugépek

Az egyengető és élgyalugép késtengelyét olyan védőburkolattal kell ellátni, mely biztosítja a késtengely érintés elleni védelmet. Ennek hiánya számos csonkulásos munkabalesetet okozott. Ezt a hiányosságot főleg az 1990-es évek elejéig gyártott gépeknél észlelték, összesen az ellenőrzött ilyen típusú munkaeszközök 16%-ánál.

Az egyengető gyalugép szerszámának vezetővonalzó mögötti részét rögzített, de a végzett művelethez állítható védőburkolattal kell ellátni. Ennek hiányát az esetek 11%-ában észlelték.

A vastagsági gyalugép egyik legfontosabb védőberendezése az adagoló oldalon levő visszavágásgátló szerkezet. Megbízható működését szükség szerint ellenőrizni kell, biztonságos állapotát folyamatosan fenn kell tartani. A vizsgált gépek 5%-ánál észlelték ezzel kapcsolatos hiányosságot.

A gyalugépen a megmunkálást többnyire két munkavállaló végzi. Üzemelési hiba esetén fontos, hogy az etető és a leszedő oldalon is azonnal meg lehessen szüntetni a gépműködést. A szabvány reteszelt vészleállító gomb felszerelését írja elő mindkét oldalon. Ennek hiányát az ellenőrzött gépek közel 27%-ánál észlelték.

Marógépek

A felsőmarógép marószerszámát speciális védőburkolattal kell ellátni, mely biztonságosan fedi a szerszámot és a befogófejet. Összesen 44 esetben észlelték ezt a hiányosságot.

Az asztalmaró gép szerszámjának és maróorsójának érinthetőségét meg kell akadályozni. A vizsgálat során gyakran észlelték, hogy műveletváltás után nem végzik el a beállítást, illetőleg a munkafolyamat meggyorsítása érdekében eltávolítják a védőburkolatot. 1250 esetben

kifogásolták az átalakított, saját gyártású gépek védőburkolatainak hiányát.

Az asztalos marógép biztonságos működtetéséhez visszavágásgátló berendezéssel kell megakadályozni a megmunkálható anyag visszavágódását. Különösen a szakaszos (fríz-, betét-, hüvely- stb.) marásnál észlelték, összesen 45 esetben, hogy nem biztosították a visszavágásgátlást.

Csiszológépek

A csiszológépet – a megmunkálást végző rész kivételével – el kell látni védőburkolattal. A feszítő és meghajtó hengerek burkolatlanságát, esetenként, nagyobb munkadarab csiszolásakor, a védőburkolat eltávolítását észlelték az ellenőrzött gépek 10%-ánál. A csiszológépnél nagy mennyiségű egészségkárosító por keletkezik, ezért a reteszelő szerkezetét úgy kell kialakítani, hogy kikapcsolt elszívásnál ne lehessen bekapcsolni a gépet. Az ellenőrzött gépek 25%-a nem elégítette ki ezt a követelményt.

Egyéb jellemző hiányosságok

A felügyelők a vizsgálattal közvetlenül össze nem függő hiányosságok megszüntetése érdekében is intézkedtek. Ezek jellemzően a következők voltak.

Villamos biztonság területén:

- a csatlakozó vezetékek szabálytalan vezetése,
- a villamos csatlakozások nem megfelelő tömítettsége,
- sérült villamos kapcsolók,
- feliratozás hiánya a villamos kapcsolókon,
- szigetelőszalaggal javított vezetékek,
- feszültségkimaradás utáni váratlan újraindulás gátlásának hiánya,
- villamos kismegszakítókra a hovatartozást jelző feliratok hiánya.

A témával kapcsolatban érdeklődők bővebben a Ligno Novum kiállítás alatt megrendezett munkavédelmi konferencián tartott előadásomon tájékozódhatnak, ahol az egyéb felmerülő kérdésekben is megpróbálok segíteni.

Kling Péter

okl. faipari mérnök
munkavédelmi technikus
30/9655-426
www.munkavedelem.biz

Gyakorlati munkavédelmi konferencia

Ligno Novum szakkiállítás ideje alatt a munkavédelem legfontosabb kérdéseit taglaló szakmai konferenciára várunk minden érdeklődőt!

Gépek vásárlása, üzembe helyezése • Mit néznek az ellenőrök? • Kié a felelősség? • Mit fizet a biztosító?

Információ, jelentkezés: Országos Asztalos- és Faipari Szövetség, Magyar Asztalos- és Faipar újság, tel.: 96/618-060, www.faipar.hu/konferencia